Білим рястом спомин сходить, отаким крихкуватим паросточком, на якому димить пелюстка блідого квіту, а на листку чи то слід од туману, чи то роса... А біля того першого спогаду другий із землі проклюнувся, піднімаючи на собі побурілий листок, а його живе вічко так і цілиться, ось-ось розплющиться. А там сонячний промінь зеленою жилкою став, бринить, наче примовкла струна на кобзі,— ще один ряст бубнявіє, ось уже ціла поляна квіток та споминів.

...Мати приходила з базару, у миску з холодною водою клала збуряковілі руки, щоб о дійшли зашпори, й казала:

— Нічого не докупишся, а дрижаки — то й безплатно. Ото ще скоро й дрижаки будуть за гроші, бо також — добро.

Жартувала, а в самої вуста хоч би пурхнули,— як покорчило їх холодом, то й закрем'яніли.

— Ти в мене одна надія,— казала до Галі, що хвора лежала в ліжку. А з-під ковдри дух піднімався цівкою, як димок із комина.— Батько наклав головою за наших, брата в поліцаях убили, а я ходжу сива, як зима. То зима ж хоч розтане колись, а моє горе хіба спливе водою?

Коли Галя залишалася в хаті сама, то чи ввi сні їй марилося, чи так увижалось, як мати мастить хату. Все побілила біленьким, що аж око вбирає: стіни такі чисті, що аж прозорі, що наче й немає їх, а відкривається світ на всі чотири сторони. А потім однією щіткою внизу жовті квітки малює, і вони горять розкішним полум'ям, мало хати всієї не підпалять. А біля них — то червоні, і також гарячі, що хоч на пальці студи, і також од них жаром сипле. Хата в тих квітках схожа на весну, ось ще тільки гойднуться квітки од вітру — і хата теж сколихнеться, наче велика пелюстка, й попливе.

Марення було таке яскраве, що коли зазирала в шибку, то не могла повірити, що там усе покрито саваном.

Перш ніж відчинити двері, Саня обстукував сніг із валянок, оббивав їх віником,— аби не наносити морозу. На порозі затримувався, наче побоювався, що цього разу ніхто вже його не стріне теплим зором із ліжка. Галя так і тяглася йому назустріч, але хвороба каменем лежала на грудях і на ногах. Він діставав із-за пазухи синицю, яку зловив у велике старе решето, і підступав до Галі з таким виглядом, ніби та синиця осьось могла заговорити людським голосом.

Проте синиця не говорила. Вона двома свердельцями оченяток, повними різкого смутку, проколювала все навкруги. Вона боялася й пискнути, але Саня дуже хотів, щоб дівчинка почула синиччин спів, і сам починав співати. Здавалося, що пташеня сидить не затиснуте в його кулаці, а літає по кутках, під стелею — і не вгамовується од щастя. Розсипає горошинки звуків, а вони іскристо б'ються один об один, м'ячиками відскакують од долівки, і од них світліше кругом і веселіше. Пташеня неспокійно прислухалося до Саниного співу, воно немов сміливішало — ось-ось почне само співати, але страх таки перехоплював йому горло, бо воно й звуком не озивалось.

— Ще, ще! — просила Галя.

Саня щасливо всміхався, його кирпатий носик аж ворушився од радості,— і знову пташиний щебет осявав хату, вносив до неї подих волі й простору.

— Ще!

Синиця в хлоп'ячій руці заспокоювалась, вона тепер уже якщо й дивилася навколо колючками очей, то це були теплі колючки, з ласкавими промінчиками на кінцях. Пташка, мабуть, і насправді

починала вірити, що то співає в хаті її невидима посестра, бо її пір'я ставало не таке настовбурчене.

— Ще!..

І синиця в Саниних вустах ще довго не замовкала. А потім він розповідав Галі про те, що оце його батько їздив у місто і бачив, як там німецькі військовополонені будують міст через річку. Всі одягнуті в зелене, у всіх однакові обличчя, наче в братів, а роти вони собі поперев'язували, щоб холодним повітрям не дихати.

— Чим же вони дихають? — питала Галя.

— Чимось дихають — вони ж німці!.. А то розказують, що в Писарівському лісі гроші подерті знайдено — багато клаптиків, пробували їх стулити, але хіба ж стулиш, коли так дрібненько порвано?

— Хто ж то?

— Хто! Шпигуни американські.

Він брався переповідати їй усі ті чутки, які тоді ширилися по селах. Про те, як у полі впав дирижабль, а в тому дирижаблі були мішки з крупою та пшоном. Що біля Янева зловили бабу на протезі, а в тому протезі було сховано радіостанцію,— ота баба передавала секрети за границю. Він навіть зображував ту бабу, наче сам її бачив: починав накульгувати на одну ногу, горбився, а лівим оком дивився так, як сліпий.

— Ти знову дитину лякаєш?—питала, заходячи, мати.

— Не виганяйте його,— просила Галя.

— І пташку ж мучить, окаянний! — гнівалась мати.

Саня біг до дверей і за якусь хвилю випускав синицю на волю.

— Так я тобі й повірила,— не вгавала мати.— Такий анцихрист, як ти, ту ж саму пташку зловить, знаю тебе!

— Я їх завжди випускаю,— виправдувався хлопець.

— Ніби ти не такий, як Данилко-лепетун, що наловив горобців і печені зготовив із них.

— Бо не такий,— аж гнівався Саня, ображений тітчиною несправедливістю. І переводив на інше: — Коли вже ваша Галя видужає?

— О-о, жених який! — зласкавлювалось материне серце.

Саня потуплювався й нічого не казав. Галя одверталася до стіни, зніяковіла й засоромлена.

— З весною видужає,— казала мати.

— А скоро весна? — з тужливим приспівом питала дочка.

— А жайворонки прилетять, то й весна.

Сніги ще тільки чорніли, підпливаючи водою, ще тільки набрякали темним духом землі. Ранки були заплакані, з попелястими косами туманів, а ночі — беззоряні, сліпоокі. Галі все рідше ввижалося, як мати мастить хату, і поступово марніла вона, аж дивитись було страшно. В матері була ще одна надія — на весну: що потепліє, зелено все усміхнеться, то й полегшає. Вона вже й ліки ті старалась, і шептуху

думала з Писарівни кликати, і так у думках побивалась... Прибігали зрідка Галині товариші, покричать, погрюкають — та й гайда, знову їй самота.

Якось лежала вона і батька свого пригадувала. Й чи то спомини були такі приємні, чи то ще щось, тільки здалося їй раптом, що чує спів жайворонка. Що летить його пісня, вся схожа на разок намиста з срібних звуків-намистин, через вечірнє вікно, що перевисла вона через хату, і кожнісінька намистина така дзвінкомовна, така сяйлива. Жайворонки прилетіли! І повіяло на неї роздоллям зеленого поля, оксамитовою озиминою, і запах любистку залоскотав у горлі, і біля самих очей колихнувся пучок м'яти... Жайворонки прилетіли! І вона побачила перед собою зачудований гай, на гілки якого теплими бджолами посідали перші листки; й окаті, з синім прижмуром, фіалки на полянах; і блакитну, як на акварелі, струну струмка поміж горбками, окутаними прозоро-золотавим усміхом весни.

"Ще!" — благала вона своїм серцем, думаючи, що то сниться чи мариться. І пісня пташина знову забилася об вікно, знову в ній озвалася воля, й запахло од неї полем і першим дощем. Галі здавалося, що вона може руками половити оті звуки, що може бавитись ними, як крем'яхами. Здавалось, що оте голосне намисто може розсипати в себе по грудях, а то й почепити на шию, щоб завжди грало й світилося. Вона аж засміялася від щастя. І в цей час на дворі пролунали материн і Санин голос. Мабуть, жайворонок злякався їхніх голосів, бо більше не співав.

— А чому Саня не зайшов? — поспитала в матері.

Мати хотіла відповісти щось сердите, але побачила радісне доччине обличчя й запитала:

— Ти вже видужала?

І тут під вікном знову пролунав весняний спів.

— Це вони, жайворонки,— сказала Галя.

— Які жайворонки? — здивувалася мати.

— О-о... чуєш?.. Це вже весна?

— Весна,— по хвилі відповіла мати.

І в душі покаялася, що насварила Саню, який ото никає попід їхніми вікнами та виспівує. Їй теж стало добре і теж здалося, що у вечірній хаті запахло молодим полем.